

Ігор БРИНДАК

Віруючим людям добре відомі слова, які винесені у заголовок публікації. Вони взяті із першого розділу біблійної книги Буття, де описується сотворення світу. З них ми бачимо, що все існуюче постало завдяки Слову Божому. Але не вперше цю важливу правду віри намагаються підважити, щоб остаточно заперечити віру в самого Творця. Про маніпуляції, пов'язані із подібними спробами, розповідає фільм Крістіана Річа «Питання віри», саме про нього піде мова у нашій публікації.

Отож про що розповідається у фільмі «Питання віри»? У невеличкому американському містечку проживає побожна родина Стівена і Кімберлі Вайтекерів. У них є єдина дочка Рейчел. Досягнувши повноліття, Рейчел вирішує стати фармацевтом, а тому вступає до університету. Деякі лекції у цьому вузі студенти можуть обирати добровільно, зокрема і біологію, яку викладає професор Маркус Кайман. Оскільки Рейчел вважає, що цей предмет їй буде необхідним у професійній діяльності, то записується на лекції до професора. Загалом цей викладач є досить незвичним. Він твердить студентам, що єдина вимога для них – старанно відвідувати його лекції, і цього буде вже достатньо, щоб отримати бодай перехідну оцінку. Тому не дивно, що на його виклади приходиться найбільша кількість студентів. Але багатьом із них, в тому числі і Рейчел, він подобається не тільки через це, але ще й тому, що, як він сам стверджує, бажає навчити їх думати самостійно. І хоча сама героїня від навчання у вузі в захопленні, однак її батько починає зауважувати, що з донькою не все гаразд, бо вона поступово занедбує своє духовне життя. Тоді Стівен Вайтекер знаходить в інтернеті праці професора Каймана і швидко зауважує приховану маніпуляцію.

Фільм «Питання віри» піднімає таку проблематику, як взаємини віри і науки, чи, якщо бути точнішим, то взаємини релігії та атеїзму, який прикривається наукою. Також у цій стрічці розкривається питання теорії еволюції. Тут спочатку необхідно зробити деякі пояснення для читачів, яких у фільмі немає. Існує не єдина теорія еволюції, а кілька.

Дарвінська – це тільки одна із них. Не всі із цих теорій є спрямованими проти віри, і не до всіх із них Церква має претензії. Але ситуація, як показано у фільмі, була іншою. Кайман все подавав студентам у лекції так, що начебто все виникло і розвинулося само собою, а інших альтернативних варіантів виникнення всесвіту і життя на землі немає. Пізніше, коли вже відбулася зустріч професора із Стівеном, то останній не звинувачував професора за викладання теорії еволюції, а лиш за те, що він подає цю теорію як доказаний факт, як єдино можливе пояснення виникнення життя.

Ось тут і криється вся суть маніпуляції. У радянський час, наприклад, вели відверту агітацію проти Церкви і релігії. На всіх заняттях у школах, вузах прямо твердили, що, начебто, наука доказала, що Бога немає. У наш час ситуація є дещо іншою. У деяких країнах, як і в Україні, віруючі змогли добитись того, що у навчальних закладах подаються різні теорії походження життя, в тому числі і теорію сотворення. Але подекуди є так, що відверто існування Бога не заперечується, але факти подаються так, щоб люди самі засумнівалися в Його існуванні. Це, власне, і показано у фільмі «Питання віри». Кайман спочатку не декларував себе як атеїст. Це стало зрозумілим тільки у часі дебатів, які він влаштував, але викладав студентам так, щоб вони самі поступово до атеїстичних переконань прийшли. Він твердив, що його метою є навчити людей думати самостійно. Але насправді це була маніпуляція, бо про альтернативні теорії він навіть не згадував. Більше того, як згодом виявилось, у цьому вузі раніше працював професор Джозеф Портленд, який мав іншу думку про виникнення життя, ніж Кайман, але зусиллями останнього був із цього університету усунутий. І це все називалося «вчити самостійно мислити».

Але маніпуляція тим не закінчилася. Кайман влаштував публічні дебати між ним і Стівеном Вайтекером. Влаштував, бо знав, що останній не має біологічної освіти і, на думку професора, легко заплутається. Правда, фінал вийшов непередбачуваний ні для професора, ні для Стівена. А який, це вже ви дізнаєтесь, якщо до кінця переглянете фільм. Однак головне не в тому. Суть маніпуляції полягала в тому, щоб одна сторона на дебатах була приречена на провал. Те, що так не сталося, це вже інше питання. Але якщо у фільмі ми бачимо, що і обидва учасники дебатів, і ведучий вели себе коректно, то у житті так буває не завжди. На різноманітних ток-шоу ми спостерігаємо, що найчастіше виграє той, хто є більш хамовитий, і то часто при сприянні ведучих.

Ще один важливий момент, показаний у фільмі, – вміння розпізнати маніпуляцію. Рейчел, яка спочатку так сильно захоплювалася професором Кайманом, згодом у його ширості засумнівалася, і то ще до дебатів. Як же так сталося? Просто роблячи оголошення студентській аудиторії професор сказав, що це Стівен Вайтекер був ініціатором дебатів. Але вся справа в тому, що Рейчел випадково почула розмову свого батька з професором і зрозуміла, що власне останній був ініціатором. Отже один із важливих методів з розпізнання маніпуляції – це виявити, чи людина про одну і ту ж річ з різними людьми або в різний час говорить одне і те ж, чи ні. Якщо ні, то це може бути ознакою обману і маніпуляції.

Чому ж ця стрічка називається «Питання віри»? Справа в тому, що люди, які себе вважають атеїстами, твердять, можливо і несвідомо, що віруючі люди опираються тільки на віру, а в них, атеїстів, є начебто якісь докази. Насправді вірять одні й другі. Дійсно, ніхто з нас не бачив, як Бог створював світ, ми просто в це віримо. Але ніхто також не бачив, як світ виник сам по собі. Багато хто вважає, що теорія еволюції заснована на реальних наукових доказах. Насправді ж не існує жодного доказу постулатів цієї теорії,

а вона базується на примітивних догмах матеріалістичної філософії, адаптованих до законів природи. Тобто одні люди вірять, що існує Всемогутній Бог, який все створив і всім управляє, а інші вірять в те, що все виникло саме по собі і саме собою керує. Існує, однак, ще одна різниця, про яку часто забувають обидві сторони і про яку у свій час доречно пригадав російський письменник Александр Бушков: «Різниця тільки в тому, що у віруючого є два шанси після смерті, а в атеїста – один. Тобто це він так вважає, що один, але хто його знає, як все може обернутися...».

Однак чи зі всього сказаного виходить, що існування Бога є винятково питанням віри? Не зовсім. Ось що пише на цю тему праведний митрополит Андрей Шептицький: «Ми так пізнаємо Бога, як пізнаємо майстра по його роботі, хоч і не бачимо будівничого чи теслі, що побудував хату чи церкву, а однак знаємо, що він є. Пізнаємо теж: чи він є гіршим, чи ліпшим майстром. Є то така загальна правда, що й кожний безбожник мусить її признавати. Безбожникові, який каже: «Бога нема», скажіть: Я вам покажу годинник, що його не зробив ніякий годинникар, хату, що її не будував будівничий, чоботи, що їх ніхто не робив і т.ін. На таке відповість він, що це неможливе. Тоді скажіть йому: ось годинник, про який ви самі говорите, що його ніхто не зробив: подивіться на небо в напрямі Півночі, коли світять всі зорі, а цілий круг перебігають в 24 годинах. Чи це не годинник? Про цей годинник я говорю, що його весь Бог створив, а ви говорите, що сам себе зробив, що випадково повстав... Коли бачите дим, всі ви безбожники говорите: «Десь горить». Коли бачите пшеницю чи бараболю, кажете: «Хтось засадив бараболю чи посіяв пшеницю». А про всі дерева кажете, що вони випадково сталися». Тож весь навколишній світ є для нас найкращим свідоцтвом величчя і мудрості Творця, а також того, що правдивими є слова з книги Буття: «І сказав Бог».

А тепер повернемося до стрічки Крістіана Річа. Фільм «Питання віри» присвячений не тільки релігійно-філософським питанням. Це також молодіжний фільм, який багато розповідає про будні студентського життя. Розповідає як серйозно, так і в деяких моментах з гумором. Тому буде цікавим для молоді. Але не менш важливим він також буде і для батьків, бо показує, як важливо є вчасно виявити небезпеку для своєї дитини і належно відреагувати. А ці небезпеки існують не тільки у США, вони існують всюди, в тому числі і в нашій країні. Отож фільм буде і корисним, і цікавим як для старшого, так і для молодшого покоління. Тому, дорогі читачі, бажаю приємного перегляду.

Ігор БРИНДАК. І сказав Бог... // СЛОВО № 4 (68) 2016-2017